

ency Initiative. National Report of Ukraine 2017]. Kyiv, 2020. https://eiti.org/sites/default/files/attachments/ukr_2017_eiti_report_full_ukraine.pdf

"Initsiatyva prozorosti vydobuvnykh haluzei Ukrainy" [The Initiative of Transparency of Extractive Industries of Ukraine]. <http://eiti.org.ua/pro-eiti/>

"Initsiatyva shchodo zabezpechennia prozorosti u vydobuvnykh haluziakh. Zvit IPVH Ukrainy 2018" [Extractive Industries Transparency Initiative. National Report of Ukraine 2018]. Kyiv, 2021. https://eiti.org/sites/default/files/attachments/ukraine_report-eiti_ua_2018_final.pdf

"Initsiatyva shchodo zabezpechennia prozorosti u vydobuvnykh haluziakh. Zvit IPVH Ukrainy 2020" [Extractive Industries Transparency Initiative. National Report of Ukraine 2020]. Kyiv, 2022. https://eiti.org/sites/default/files/attachments/ukr_2020_ukraine_eiti_report.pdf

"Initsiatyva shchodo zabezpechennia prozorosti u vydobuvnykh haluziakh. Zvit IPVH Ukrainy 2021" [Extractive Industries Transparency Initiative. National Report of Ukraine 2021]. Kyiv, 2023. https://eiti.org/sites/default/files/2023-02/UA_EITI_Report_2021_UKR_final.pdf

"Initsiatyva shchodot zabezpechennia prozorosti u vydobuvnykh haluziakh. Zvit IPVH Ukrainy 2019" [Extractive Industries Transparency Initiative. National Report of Ukraine 2019]. Kyiv, 2021. https://eiti.org/sites/default/files/attachments/report-eiti_ua_2019_final.pdf

Jansky, P. et al. "Country-by-Country Reporting and Other Financial Transparency Measures Affecting the European Union". *IES Working Paper 21/2020*. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/228103/1/1726539466.pdf>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2545-19#Text>

Malyshekin, O. I. "Zvit pro platezhi na koryst Uriadu – yakym vin mozhe buty?" [Report on Payments in Favor of the Government – What Can It Be?]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, no. 11-12 (2017): 13-19.

Ministerstvo finansiv Ukrainy. <https://www.mof.gov.ua/uk>

Oliinyk, Ya. V. "Zaprovadzhennia zvituvannia pro platezhi na koryst derzhavi v Ukraini" [Introduction of Reporting on Payments to the State in Ukraine]. *Suchasni tendentsii rozvytku obliku, opodatkuvannia, analizu i audytu*. 2017. <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/23386/1/140-141.pdf>

Sikka, P., and Murphy, R. *Unitary Taxation: Tax Base and the Role of Accounting*. SSRN, 2015. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2633997>

Snezhko, Ye. "Korporativnaya sotsialnaya otvetstvennost kak neotemlemaya chast vedeniya biznesa" [Corporate Social Responsibility as an Integral Part of Doing Business]. <https://www.capital.ua/ru/publication/23871-dlya-ukrainskogo-biznesa-korporativnaya-sotsialnaya-otvetstvennost-v-osobennosti-kak-sostavnaya-bolee-masshtabnogo-yavleniya-ustoychivogo-razvitiya-sustainable-development-dosikh-por-neredko-vosprinimaetsya-kak-zagranichnaya-dikovinka-i-dazhe-krupnymi>

"Zvit IPVH 2014-2019 rr." [EIA Report 2014-2019]. <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245516209>

УДК 657.330.5

JEL: M40; M49

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-147-152>

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

©2023 ЮГАС Е. Ф., ЛАЛАКУЛИЧ М. Ю., РИБАКОВА Л. П.

УДК 657.330.5

JEL: M40; M49

Югас Е. Ф., Лалакулич М. Ю., Рибакова Л. П. Облікова політика підприємства в умовах війни

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад і практичних аспектів дослідження облікової політики підприємства в умовах війни. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію незалежної та суверенної України спричинило виникнення значних негативних явищ і процесів, що відбуваються в економіці та суспільстві. Найбільш вагомого руйнівного впливу дестабілізуючі чинники завдали сфері підприємництва, внаслідок чого ведення господарської діяльності піддалося значним дестабілізуючим змінам, а ризики негативної дії істотно посиллися. Запровадження спеціального правового режиму воєнного стану в країні обумовило необхідність ведення обліку господарських операцій на підприємствах із урахуванням факторів війни, що істотно переформатувало підходи до облікової системи на підприємствах і спричинило її зміни. У статті проаналізовано основні наукові підходи до визначення сутності облікової політики підприємства та з'ясовано особливості її зміни в контексті економіко-правового аналізу чинного законодавства у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Доведено вагомий деструктивний вплив існуючих дестабілізуючих чинників воєнного характеру на стан і зміни облікової політики підприємства, що обумовлені необхідністю відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності господарських операцій, пов'язаних із: неможливістю здійснення господарської діяльності або її істотними обмеженнями внаслідок ведення активних бойових дій; вимушеною релокацією суб'єктів господарювання на відносно безпечні території; законодавчими обмеженнями на розрахунок із російськими та білоруськими контрагентами; посиленням ризиків дефолту контрагентів; знищенням, масштабними руйнуваннями, пошкодженням і знеціненням активів внаслідок активних бойових дій; наданням допомоги на оборону; а також веденням розрахунків із працівниками в умовах воєнного стану. Запропоновано основні методи вдосконалення облікової політики підприємства в умовах війни.

Ключові слова: бухгалтерський облік, облікова політика, чинники воєнного характеру, система обліку, структурні деформації.

Табл.: 1. **Бібл.:** 10.

Югас Еріка Федорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, Ужгородський торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету (Православна набережна, 21-А, Ужгород, 88000, Україна)

E-mail: efjuhas@meta.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6159-1057>

Лалакуліч Марія Юрївна – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри обліку та оподаткування, Ужгородський торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету (Православна набережна, 21-А, Ужгород, 88000, Україна)

E-mail: marianalalakulich@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1027-9458>

Рибаківна Леся Петрівна – кандидат економічних наук, доцент, викладач Ужгородського торговельно-економічного фахового коледжу Державного торговельно-економічного університету (вул. Капітульна, 1/3, Ужгород, 88000, Україна)

E-mail: lesya38@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4066-1076>

UDC 657.330.5

JEL: M40; M49

Yuhas E. F., Lalakulich M. Yu., Rybakova L. P. Accounting Policy of the Enterprise in the Conditions of War

The purpose of the article is to substantiate the theoretical foundations and practical aspects of the study of the accounting policy of the enterprise in the conditions of war. The full-scale invasion of the Russian Federation on the territory of independent and sovereign Ukraine caused significant negative phenomena and processes occurring in the economy and society. Destabilizing factors had the most significant destructive impact on the sphere of entrepreneurship, as a result of which the conduct of economic activity underwent significant destabilizing changes, and the risks of negative effects significantly increased. The introduction of a special legal regime of martial law in the country caused the need to keep records of economic transactions at enterprises taking into account the factors of war, which significantly reformatted approaches to the accounting system at enterprises and caused its changes. The article analyzes the main scientific approaches to determining the essence of the company's accounting policy and elucidates the specifics of its change in the context of the economic and legal analysis of current legislation in the field of accounting and financial reporting. It has been proven that the existing destabilizing factors of a military nature have a significant destructive effect on the state and changes in the accounting policy of the enterprise, which are due to the need to reflect in the accounting and financial reporting of economic transactions associated with the: impossibility of economic activity or its significant limitations due to the conduct of active hostilities; forced relocation business entities to relatively safe territories; legal restrictions on settlements with Russian and Belarusian counterparties; increased risks of counterparty default; destruction, large-scale destruction, damage and depreciation of assets as a result of active hostilities; provision of defense assistance; as well as settlements with employees in conditions of martial law. The main methods of improving the accounting policy of the enterprise in the conditions of war are proposed.

Keywords: accounting, accounting policy, factors of a military nature, accounting system, structural deformations.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 10.

Yuhas Erika F. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Uzhhorod Institute of Trade and Economic by State University of Trade and Economics (21-A Pravoslavna Naberezhna, Uzhgorod, 88000, Ukraine)

E-mail: efjuhas@meta.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6159-1057>

Lalakulich Mariia Yu. – PhD (Economics), Professor, Professor of the Department of Accounting and Taxation, Uzhhorod Institute of Trade and Economic by State University of Trade and Economics (21-A Pravoslavna Naberezhna, Uzhgorod, 88000, Ukraine)

E-mail: marianalalakulich@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1027-9458>

Rybakova Lesya P. – PhD (Economics), Associate Professor, Lecturer of the Uzhhorod Trade and Economics Qualifying College by State University of Trade and Economics (1/3 Kapitulna Str., Uzhgorod, 88000, Ukraine)

E-mail: lesya38@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4066-1076>

Посилення викликів і небезпек сучасності, що пов'язані із війною Російської Федерації проти України та розгортанням країною-агресором активних бойових дій на території нашої держави, активізували негативний вплив вагомих дестабілізуючих чинників, які особливо гостро відчуються у сфері підприємництва та унеможливають ведення господарської діяльності на тих територіях, де ведуться активні бойові дії чи які перебувають під окупацією ворога. Зазначені тенденції свідчать про те, що чимало вітчизняних підприємств зазнали нищівного удару, внаслідок чого діяльність одних із них була повністю або частково припинена, інші релокалізувалися у відносно безпечні регіони України, а доля деяких невідома й досі.

Втім, значні дисбаланси та структурні зміни відчувають і ті підприємства, що розміщені на терито-

ріях України, де бойові дії не ведуться, проте запровадження значних обмежень і заборон істотно похитнуло усталений характер їх діяльності та спричинило необхідність переформатування. Стає очевидним, що зміни в діяльності суб'єктів господарювання обумовили зміни в їх системі відображення господарських операцій, внаслідок чого існуюча система бухгалтерського обліку також трансформувалася в нову площину та змінилася під впливом війни. Зазначені тенденції засвідчують потребу в деталізації досліджень і необхідність поглибленого вивчення проблем облікової політики підприємств в умовах війни, що на сучасному етапі набуває особливої актуальності.

Метою статті є обґрунтування теоретичних заasad і практичних аспектів дослідження облікової політики підприємства в умовах війни.

Проблематика дослідження облікової політики підприємства не є новою, однак особливо загострилася в умовах війни. Теоретико-прикладні засади її вивчення знайшли своє відображення в працях І. Грабчук, Г. Ляхович та О. Вакун [1], які стверджують, що формування облікової політики підприємства відбувається на основі чітких правил, що встановлюються на двох рівнях: державному, що передбачає централізоване визначення сукупності загальних правил ведення бухгалтерського обліку, та на рівні підприємства, що конкретизує ці правила та формує механізми їх виконання. Із зазначеного випливає, що принципи облікової політики підприємства встановлюються самим підприємством на основі визначених державою організаційно-правових засад. При цьому науковці наголошують, що облікова політика підприємства формується та реалізується із застосуванням реєстрів відомостей, що відображають інформацію про: 1) схему оподаткування підприємства; 2) спосіб розрахунку собівартості запасів; 3) спосіб оцінки товарних запасів у роздрібній торгівлі; 4) спосіб розрахунку собівартості виробництва; 5) вибір способу нумерації податкових документів; 6) вибір способу оформлення реквізитів податкових документів.

В. Семіон [2, с. 245] наголошує, що при обранні та закріпленні методів і правил реалізації облікової політики підприємства вагоме значення мають фактори впливу на неї, які тісно пов'язані із формою власності та організаційно-правовою формою підприємства, цільовими орієнтирами, що ним поставлені, а також зі ступенем матеріально-технічного оснащення та технологічними особливостями виробництва, рівнем кваліфікації кадрів, формами розрахунків із контрагентами та ін.

Відповідно до визначення облікової політики підприємства, що закріплене в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3], її сутність полягає в існуванні сукупності принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством у процесі ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а також щодо її подання до компетентних органів.

О. Тесак [4, с. 753] облікову політику розглядає як важливий інструмент організації бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності на підприємстві, дія якого спрямована на досягнення поставлених цілей і виконання завдань з метою забезпечення надійності фінансової звітності.

Проте в умовах війни забезпечити чітко дотримання принципів, методів і процедур ведення бухгалтерського обліку господарських операцій надзвичайно важко, що, як зазначають Д. Хауелл і К. Веллер (*D. Howell, C. Weller*) [5], пов'язано із перебоями та зупинкою виробництва на територіях, які зазнали руйнівного впливу, масштабними пошкодженнями та втратами матеріальних запасів і активів, частими збоями в ланцюгах поставок, волатильністю цін на сиро-

вину, дестабілізацією ринків капіталу та нестабільністю банківської системи, скороченням продажів і прибутків на тих територіях, що зазнали збройної агресії, а також посиленням випадків здійснення кібератак, які суб'єкти господарювання в Україні зобов'язані враховувати при веденні бухгалтерського обліку та при складанні фінансової звітності. Зокрема, автори наголошують, що фінансова звітність підприємств, що формується в умовах запровадження воєнного стану в країні, повинна відображати всі суттєві існуючі та потенційні наслідки, зумовлені воєнними діями.

Схожої думки дотримуються Н. Костишин і Т. Яковець [6, с. 102–103], які виявили значну залежність системи обліку й оподаткування підприємств в Україні від кардинальних змін в економічних процесах на національному рівні, що змушують адаптовувати бухгалтерський облік та систему оподаткування до викликів сучасності. Науковці дотримуються позиції, що основні зміни в обліковій політиці підприємств у нестандартних умовах їх функціонування проявляються в необхідності адаптації принципів та засад обліку праці та її оплати до оподаткування діяльності підприємств у надзвичайних форс-мажорних умовах військової сучасності, а також до правил подання фінансової звітності.

Очевидно, що вагомих змін облікова політика підприємств зазнала ще в довоєнний період, про що свідчить її інноваційний характер та урахування новітніх розробок у практичному процесі її реалізації. У своїх дослідженнях В. Пантелеев [7] доводить розширення можливостей облікової політики та постійне її вдосконалення завдяки запровадженню інноваційних технологій.

Ю. Миронова, А. Прут та Ю. Шинкар [8, с. 112] наголошують на вагомості правильного вибору підходів до формування та реалізації облікової політики на підприємстві, адже вона виступає ефективним інструментом впливу на рівень доходу й управління прибутком, що сприяє підвищенню інвестиційної привабливості підприємства. Тому, виходячи із зазначеного, облікова політика має бути виваженою та максимальною гнучкою до викликів і небезпек сучасності.

Досліджуючи особливості облікової політики підприємств в умовах війни в Україні, варто відзначити вагомі її зміни в контексті переформатування діяльності суб'єктів господарювання, про що свідчить негативний вплив на господарську діяльність підприємств чинників зовнішнього та внутрішнього середовища. Необхідність ведення обліку під час воєнних подій та операцій зумовила потребу у змінах в обліковій політиці, особливо в частині формалізації методів, що використовуються для обліку таких подій. У цьому контексті О. Олехова та В. Шекера [9] здійснили спробу систематизації основних операцій і подій, що пов'язані із воєнними діями, та виокремили ключові аспекти облікової політики, що

потребують змін в умовах війни, які вважаємо за доцільне відобразити в *табл. 1*.

Повністю погоджуючись із результатами дослідження О. Олехової та В. Шекери, вважаємо, що зміни в обліковій політиці підприємств обґрунтовано пов'язані із тими викликами, які сьогодні переживає країна. Очевидно, що існування проблем і поява нових викликів і небезпек потребують законодавчого унормування облікового відображення господарських операцій, що здійснюються підприємствами. Зокрема, особливо гостро постали питання з неузгодженостями, що зумовлені неможливістю здійснення господарської діяльності або її істотними обмеженнями внаслідок ведення активних бойових дій, вимушеною релокацією суб'єктів господарювання на відносно безпечні території, законодавчими обмеженнями на розрахунки із російськими та білоруськими контрагентами, а також посиленням ризиків дефолту контрагентів. Більше того, знищення, масштабні руйнування, пошкодження та знецінення активів унаслідок активних бойових дій і несприятливих обставин істотно погли-

блюють ситуацію та потребують ефективного інструментарію їх відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Не менш важливими є аспекти визначення теперішньої вартості кредитів, орендних зобов'язань та інших фінансових інструментів і надання допомоги на оборону, а також ведення розрахунків із працівниками в умовах воєнного стану.

Окремо варто виділити посилення проблем щодо одержання оригіналів первинних документів від контрагентів, що часто унеможливується через об'єктивні обставини, тому вважаємо вкрай необхідним удосконалення електронного документообігу та його чітку законодавчу регламентацію.

Деталізація досліджень щодо проблем запровадження електронного документообігу в Україні дозволила виявити, що цей процес передбачає порядок створення, обробку, зберігання, відправлення, одержання, використання та знищення електронних документів, опрацювання яких здійснюється із підтвердженням факту утримання документів. Зазначимо,

Таблиця 1

Основні операції та події, що пов'язані із бойовими діями в Україні, та ключові аспекти облікової політики, що потребують змін в умовах війни

№ за/п	Перелік операцій та подій	Основні зміни в обліковій політиці підприємств
1	Неможливість здійснення господарської діяльності або її істотне обмеження внаслідок ведення активних бойових дій	Розкриття у фінансовій звітності обмежень щодо безперервної діяльності; ведення обліку та документальне оформлення операцій щодо вимушеної консервації активів; забезпечення гарантійних зобов'язань у випадках неможливості виконання зобов'язань перед клієнтами в умовах війни
2	Релокація суб'єктів господарювання на відносно безпечні території.	Методика обліку змін в управлінській структурі, у бізнес-процесах та у виробництві; облік витрат на організацію виробництва на новому місці; облік витрат на релокацію
3	Законодавчі обмеження на розрахунки із російськими та білоруськими контрагентами, а також посилення ризиків дефолту контрагентів	Методологія розрахунку резерву сумнівних боргів; курсові різниці; облік розрахунків із російськими та білоруськими контрагентами
4	Знищення, масштабні руйнування, пошкодження та знецінення активів внаслідок активних бойових дій і несприятливих обставин	Проведення інвентаризації в умовах воєнного стану; формалізація облікових підходів до втрат і знецінення активів унаслідок війни; фіксація втрат і пошкодження активів, а також їх документальне оформлення
5	Визначення теперішньої вартості кредитів, орендних зобов'язань та інших фінансових інструментів	Посилення необхідності застосування альтернативних ринкових ставок дисконтування внаслідок «згорання» кредитування
6	Надання допомоги на оборону	Облік і документування збору коштів та безоплатної передачі товарів і грошових коштів; реалізація продукції із частковим відрахуванням виручки на потреби оборони
7	Посилення проблем щодо одержання оригіналів первинних документів від контрагентів	Формалізація застосування електронного документообігу; визначення основних підходів до обліку та документування операцій у разі відсутності оригіналів первинних документів
8	Розрахунки з працівниками в умовах воєнного стану	Формалізація облікового підходу до оплати за час простою, нарахування лікарняних, відпускних і надання фінансової допомоги працівникам

Джерело: узагальнено авторами на основі [9].

що електронний документообіг має низку переваг і спроможний забезпечити економію робочого часу на опрацювання первинних документів, оптимізацію документообігу, надійний захист від підроблення, фальсифікації та виправлень. Проте існує така необхідна умова, як наявність електронного підпису, який надає документам юридичної сили та засвідчує їх цілісність.

Необхідно зазначити, що порядок внесення змін до облікової політики підприємств чітко визначений Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3], а саме, у ст. 4, відповідно до якої зміни облікової політики можуть обумовлюватися змінами статутних вимог підприємства у випадку необхідності забезпечення достовірного відображення подій та операцій у фінансовій звітності, або ж внаслідок зміни вимог Міністерства фінансів України щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Водночас необхідно звернути увагу на значні напрацювання у правовому полі України щодо нормативно-правового врегулювання проблемних аспектів необхідності внесення змін до облікової політики підприємств, які пов'язані із чинниками воєнного характеру. Зокрема, відмічається позитивний ефект від запровадження Міністерством фінансів України змін до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) [10], а саме, до:

- 1) НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність», зміни якого передбачають визначення критеріїв розподілу груп підприємств, за які материнські підприємства подають консолідовану звітність. Водночас задекларовано, що малі та середні групи материнських підприємств звільняються від обов'язкового складання та подання консолідованої фінансової звітності, а також консолідованого звіту про управління;
- 2) НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи», де внесені зміни передбачають зобов'язання щорічного перегляду строку корисного використання нематеріальних активів, їх методів амортизації ліквідаційної вартості станом на кінець звітного року, якщо в наступному періоді очікуються зміни терміну корисного використання активу, а також зміни умов отримання майбутніх економічних вигод;
- 3) НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», де зміни, що передбачаються, дають можливість виробничим мікропідприємствам із 17 лютого 2023 р. на дату складання фінансової звітності відносити всі витрати, що пов'язані з операційною діяльністю, на собівартість реалізованої продукції.

Інші передбачені нововведення передбачають зміни для облікової політики підприємств 3-ї групи,

що перебувають на спрощеній системі, які полягають у зобов'язаннях вести бухгалтерський облік за тими правилами, що прийняті для підприємств відповідного розміру. Водночас встановлено, що консолідована фінансова звітність складається із фінансової звітності групи з обов'язковістю використання єдиної облікової політики.

Очевидно, що запропоновані зміни облікової політики підприємств забезпечать належні умови для беззаперечного вдосконалення ведення обліку та складання фінансової звітності на підприємстві. Існуючі виклики воєнного характеру чинять значний дестабілізуючий вплив, який можна мінімізувати та подолати лише в правовому полі.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведені дослідження щодо обґрунтування теоретичних засад і практичних аспектів дослідження облікової політики підприємства в умовах війни дають підстави стверджувати, що облікова політика підприємств піддається вагомому впливу дестабілізуючих чинників воєнного характеру, що обумовлюють необхідність внесення значних змін у систему бухгалтерського обліку й оподаткування на підприємстві, а також щодо формування та подання фінансової звітності.

Встановлено, що запровадження в Україні спеціального правового режиму воєнного стану створило передумови й актуалізувало необхідність внесення змін до облікової політики підприємств, оскільки нормативно-правового та законодавчого унормування потребують проблеми забезпечення бухгалтерського обліку господарських операцій, які здійснюються в нестандартних і мінливих умовах воєнного стану.

З'ясовано основні напрямки необхідних змін облікової політики підприємства, найбільш вагомими із яких є:

- ✦ потреба в розкритті у фінансовій звітності обмежень щодо безперервної діяльності;
- ✦ формування методики обліку змін в управлінській структурі, у бізнес-процесах та у виробництві суб'єктів господарювання;
- ✦ забезпечення обліку витрат на релокацію та на організацію виробництва на новому місці;
- ✦ розрахунок резерву сумнівних боргів і курсових різниць;
- ✦ відображення в обліку збору коштів та безоплатної передачі товарів і грошових коштів на оборону;
- ✦ реалізація продукції із частковим відрахуванням виручки на потреби оборони;
- ✦ формалізації облікового підходу до оплати праці працівників за час простою, нарахування лікарняних, відпускних і надання їм фінансової допомоги. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Грабчук І. Л., Ляхович Г. І., Вакун О. В. Формування облікової політики підприємства в умовах цифровізації. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.8.87.
2. Семейон В. С. Облікова політика підприємства: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Економіка і організація управління*. 2014. № 3–4. С. 243–248.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
4. Тесак О. В. Облікова політика як інструмент фінансової звітності. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 6. С. 751–753. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Tesak-O.V..pdf>
5. Howell D., Weller C. Assessing Accounting Impacts from the Russia-Ukraine War. *The Wall Street Journal*. March 15, 2022. URL: <https://deloitte.wsj.com/articles/assessing-accounting-impacts-from-the-russia-ukraine-war-01647374342>
6. Костишин Н., Яковець Т. Обліково-податкова система в умовах воєнного стану: як діяти та які наслідки. *Вісник економіки*. 2022. № 2. С. 99–110. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.099>
7. Пантелеєв В. П. Інноваційна природа облікової політики підприємства в умовах постіндустріальної економіки. *Accounting and Finance*. 2020. No. 2. P. 39–49. DOI: 10.33146/2307-9878-2020-2(88)-39-49.
8. Миронова Ю. Ю., Прут А. Ю., Шинкар Ю. Л. Облікова політика підприємства: сутність, особливості та проблеми формування. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 39-2. С. 108–112. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/39_2_2019/23.pdf
9. Олехова О., Шекера В. Облікова політика в умовах воєнного стану. *KPMG*. 2022. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2022/12/oblikova-polityka-v-umovakh-voyennoho-stanu.html>
10. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 12.01.2023 р. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0171-23#Text>

REFERENCES

- Howell, D., and Weller, C. "Assessing Accounting Impacts from the Russia-Ukraine War". *The Wall Street Journal*. March 15, 2022. <https://deloitte.wsj.com/articles/assessing-accounting-impacts-from-the-russia-ukraine-war-01647374342>
- Hrabchuk, I. L., Liakhovych, H. I., and Vakun, O. V. "Formuvannia oblikovoi polityky pidpriemstva v umovakh tsyfrovizatsii" [Formation of the Accounting Policy of the Enterprise in the Conditions of Digitalization]. *Efektivna ekonomika*, no. 8 (2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.8.87
- Kostyshyn, N., and Yakovets, T. "Oblikovo-podatкова sistema v umovakh voiennoho stanu: yak diiaty ta yaki naslidky" [Accounting and Taxing System in Conditions of the State of War: How to Act and What the Consequences]. *Visnyk ekonomiky*, no. 2 (2022): 99-110. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.02.099>
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2023). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0171-23#Text>
- Myronova, Yu. Yu., Prut, A. Yu., and Shynkar, Yu. L. "Oblikova polityka pidpriemstva: sutnist, osoblyvosti ta problemy formuvannia" [Accounting Policy of the Enterprise: Essence, Peculiarities and Problems of Formation]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, iss. 39-2 (2019): 108-112. http://bses.in.ua/journals/2019/39_2_2019/23.pdf
- Olekhova, O., and Shekera, V. "Oblikova polityka v umovakh voiennoho stanu" [Accounting Policy under Martial Law]. *KRMG*. 2022. <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2022/12/oblikova-polityka-v-umovakh-voyennoho-stanu.html>
- Panteleiev, V. P. "Innovatsiina pryroda oblikovoi polityky pidpriemstva v umovakh postindustrialnoi ekonomiky" [Innovative Nature of the Enterprise Accounting Policies in the Conditions of the Post-Industrial Economy]. *Accounting and Finance*, no. 2 (2020): 39-49. DOI: 10.33146/2307-9878-2020-2(88)-39-49
- Semion, V. S. "Oblikova polityka pidpriemstva: vitchyzniani i zarubizhnyi dosvid" [Corporate Accounting Policy: National and Foreign Practice]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, no. 3-4 (2014): 243-248.
- Tesak, O. V. "Oblikova polityka yak instrument finansovoi zvitnosti" [Accounting Policy as a Tool of Financial Statements]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, iss. 6 (2018): 751-753. <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Tesak-O.V..pdf>